

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 DERSİ UZUN TEZİ

ARAYIŞ VE BAŞKALDIRI

Öğrencinin Adı: Zeynep Burçe

Öğrenci Soyadı: GML

Danışman ğretmen: Tülay CENİK AKFIRAT

IB Numarası: 11290007

Sözcük Sayısı: 3755

Araştırma Sorusu: Tezer z'nn *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adlı anlatısında odak figürün yaşamı algılayışında ne çıkan “arayış” ve “başkaldırı” kavramlarını oluşturan etmenler nelerdir ve bu kavramlar nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, A1 Dersi Uzun Tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Tezer Özlü'nün *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adlı yapıtının temel izlekleri incelenmiştir. Tezin amacı arayış ve başkaldırı izleklerini ve odak figürün dünya görüşünü oluşturan temel değişkenleri birbirleriyle bağlantıları bağlamında incelemektir. Çalışma odak figürün dış gerçeklikle ilişkisini ve i dünyasını temel almaktadır. Birinci bölümde odak figürün arayışının ve başkaldırışının nedenleri iki başlık altında incelenmiştir: “Toplumsal Etmenler” ve “Bireysel Etmenler”. Bu bölümde odak figürün algıladığı dünyaya nasıl tepki verdiği üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise odak figürün edebiyata okuyarak ve yazarak sığındığı kanıtlanmaya çalışılmıştır. Odak figürün yapıtta sıkça adı geçen yazarlarla bağları üzerinde durulmuş ve figürün yazar kimliği irdelenmiştir. İncelenen yapıtta bireyin ve i dünyasının önemi vurgulansa da bu kişisel dünyanın yaşamı anlamlandırmak için yeterli olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Sözcük Sayısı: 125

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2.ARAYIŞIN VE BAŞKALDIRININ NEDENLERİ.....	3
2.1.Bireysel Etmenler.....	3
2.2. Toplumsal Etmenler.....	6
3.ARAYIŞ VE BAŞKALDIRININ SIĞINAĞI EDEBİYAT	9
3.1. Yazarlara Sığınma.....	9
3.2. Yazar Kimliğine Sığınma	11
4. SONUÇ	12
5.KAYNAKÇA	14

Konu: Tezer Özlü'nün *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adlı anlatısında temel izlekler.

Araştırma Sorusu: Tezer Özlü'nün *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adlı anlatısında odak figürün yaşamı algılayışında öne çıkan “arayış” ve “başkaldırı” kavramlarını oluşturan etmenler nelerdir ve bu kavramlar nasıl ele alınmıştır?

1. GİRİŞ

Başkaldırı ve arayış, modern insanın hayatında yabancılaşmayla birlikte ortaya çıkan kavramlardır. Bu olgular hem Türk hem de Dünya Edebiyatı'na yön veren önemli izlekler içerisinde yer alır. Tezer Özlü'nün *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adlı anlatısında da odak figür kendi bireyselliği içinde bu duyguları yaşar.

Yazar tarafından önce Almanca olarak yazılmış olan yapıt, 1983 Marburg Yazın Ödülünü almıştır. Daha sonra Tezer Özlü, Auf den Spuren eines Selbstmords Türkçe ismiyle *Bir İntiharın İzinde* adlı bu yapıtı, *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adıyla Türkçeye çevirip yayınlamıştır.

Yaşamın Ucuna Yolculuk adlı yapıtta, duyu dünyasını edebiyatla besleyen ve bu dünyada kendini özdeleştirdiği yazarlara sığınan bireyin, en sevdiği üç yazarın peşine düşmesiyle başlayan yolculuğu anlatır. Bu yazarlar: Italo Svevo, Franz Kafka ve Cesare Pavese'dir. Birey hep yanında hissettiği bu yazarlarla ilgili arayışını onların doğdukları, yaşadıkları ve öldükleri yerlerde sürdürür. Onların yazdıkları ve anılarının sindiği yerlerde yazar. Yapıt odak figürün ağzından yazılmıştır ancak odak figürün adı yapıt boyunca geçmemiştir. Böylelikle yazar, esas olanın kişiler olmadığını bireyin özünün ve iç dünyasının temel alındığını vurgulamak istemiştir. Okur, odak figürün iç dünyasına ve en derin duygularına anlatıcının bilinç akışı ve geri dönüşleri sayesinde uzanır.

Yapıttaki en belirgin izlek, Cesare Pavese'in intiharının izinin sürülmesidir. İlk sayfadan itibaren Pavese'den alıntılara yer verilir ve odak figürün bu alıntıları ne denli benimsediği anlattıklarından ve yaşamı algılayışından belli olur. Odak figür anlatı boyunca yolculuk halindedir, yeni insanlarla tanışır; ancak anlatıda ön planda olan bu kurgu değil, odak figürün duyu durumu ve düşünceleridir. Bu sayede okur birinci ağzdan dinlediği kişinin iç dünyasını çok daha yakından tanıma fırsatı bulur.

Anlatıcının amacı da budur: Kendini tanımak ve bulmak. Kendini keetmenin yanı sıra keedilme ihtiyacı da duyar, bu yüzden yapıtta toplumun insanların i dünyasını umursamadığından yakınıır ve umursanma arayışı içindedir

Anlatının izlekleri arasında benlik arayışı, hayatın anlamlandırılma ihtiyacı, yalnızlık, zlem, acı, bağımsızlık isteği, kaçış ve sığınma gereksinimi vardır. Bireyin duygusal arayışaları temel izleği oluşturur. Odak figür duygularına sığınır ve daha fazla duyumsamak ister, arayışının temelinde bu vardır. Hislerini anlamlandırarak yaşama ve lme değer katmayı umar.

Yapıtta anlatılan bireyin çeşitli duygularının ortak noktası yoğun olmalarıdır. Duyumsadığı her Şey bir arayış ve başkaldırı olarak ortaya çıkar. Odak figürün duygu durumunu, arayışını ve bakaldırışını Őekillendiren etmenler e ayrılır: bireysel etmenler, toplumsal etmenler ve edebiyat.

Odak figür kendi kişisel deneyimlerine ve duygularına saf bir bireycilikle yaklaşır. Onun için en önemli olgu insan ve insanın iç dünyasıdır. Bu yüzden duygularını en kişisel ve yoğun haliyle yaşamak ister. Yolculuğu esnasında tanıştığı insanlarla ilişkilerinde kendi içindeki boşluğu doldurmaya çalışır. nceki hayatını hatırladığı satırlarda insan akli ve toplumun doğrularıyla savaşa girdiği görülür. Hem kendi içinde hem de dış dünyada kendini arar. Böyle yaarken toplumun gerçeklerini de reddetmez, bu özellik anlatıyı küçük burjuva yaşantısının sınırlarını zorlayan bir yapıt olmanın ötesine götürür. Kitap bireyin hem kendi iç dünyasıyla hem dış gerçeklikle sınılanması ve kendine zgr ve bağımsız olabileceği bir yaşantı kurmasını anlatır.

Yapıtta bireyin toplumla etkileşimi üzerinde de sıkça durulur. Toplumun bireyi baskılayıcı yanına, sıkı sıkıya bağlandığı kurallarına, insanlara birey olarak değil bir bütünün parçası olarak bakmasına bir başkaldırı vardır. Odak figür, toplumun bu yönünü benimsemez ve ona karşı çıkarken toplumsal gerçekleri görmezden gelmez. Savatığı sadece kendi dünyasının baskılanması değildir, insanın duygularının nemsizliğidir. Toplumun farklı kesimlerinden insanların da duygularını, belki onların farkında olmadığı hislerini, dile getirir. Onların yerine de bakaldırır. Anlatıda yapılan toplum eleştirisi, bireyin i dünyasını ve özgürlüğünü yücelten bir bakış açısıyla aynı zamanda toplumsal duyarlılıkla yapılır.

Odak figürün iç dünyasında edebiyatın da yadsınamayacak kadar büyük bir yeri vardır. Anlatıda birey çok sevdiği yazarlarına sığınır ve yaşamını anlamlandırma yolculuğunda onların yaşantılarını paylaşmak ister. Yapıt boyunca odak figürün adı, tam olarak nerden geldiği söylenmezken Cesare Pavese, Italo Svevo ve Franz Kafka'nın adları, yaşadıkları şehirler, yarattıkları karakterlerin adları sürekli tekrar edilir. Edebiyat dünyası, odak figür için hem gerçeklikten kaçış hem de gerçekliği kavrayıştır. Yapıt boyunca ziyaret ettiği kentlerde, alıntılacağı satır ve dizelerde, yaptığı edebi göndermelerde edebiyatın bireyin iç dünyasındaki yeri sezilir. Odak figürün yaşamında yazmanın da okumak kadar yeri vardır. Yaşadığı yoğun duygularını, hep yanında taşıdığı “yaşam acısını”, varoluşundan kaynaklanan arayışını ve başkaldırışını sözcüklere dökme ihtiyacı hisseder.

2. ARAYIŞIN VE BAŞKALDIRININ NEDENLERİ

2.1. Bireysel Etmenler

Yaşamın Ucuna Yolculuk'ta bir yazar olarak kurgulanan odak figürün duygu durumunu belirleyen temel etmen bireysel arayışlarıdır. Bunun sebebi, odak figürün algıladığı tüm gerçekleri kişiselleştirmeye çalışması; okuduklarında, gezip gördüğü yerlerde kendini araması ve toplumda birey olarak var olmaya çalışmasıdır. Yolculuğunun amacı da bir bakıma kendi iç dünyasını keşfetmektir. Odak figürün özgürleştiği kendine özgü bir iç dünyası vardır; ancak gerçek yaşamda kendi içinde olduğu kadar özgür olamaz. Bu yüzden iç dünyasında doğan arayışlar, toplumun kurallarıyla kesişen günlük yaşantıda karşılanamaz, hatta başkaldırıya dönüşür.

Odak figürün iç dünyasında doğan arayışı ikiye ayrılabilir: birincisi duyumsamak, ikincisi ise yaşantıya dönüştürmek. Odak figürün edebiyatı, yazarları, yapıtları ve bu yapıtlardaki karakterleri bu denli içselleştirmesi bu iki istekle açıklanabilir. Öyle ki odak figür, Pavese'in izini sürmek için Santa Stefano Belbo'ya gider, *Ay ve Şenlik Ateşleri* adlı yapıtın kahramanı ve Pavese'in gerçek yaşamda da dostu olan Nuto'yu bulur ve onunla arkadaşlık eder. Pavese'in intihar ettiği otele odasında kalır. “*Odadaki o günden kalan diğer eşyalar: Dört çekmeceli bir tahta dolap. (...) Bütün bu eşyaların korunmuş oluşu, beni onun son akşamıyla dolduruyor.*” (Özlü, 2012: 106). Odak figür yalnız Pavese'nin değil diğer yazarların yaşadıkları ve öldükleri şehirleri gezerek sığındığı yazarları

yaşantıya çevirir, onları yaşamlarını kişisel deneyimlerinin bir parçası haline getirir. Odak figürün bu uğraşısının amacı, iç dünyasında yaşadığı gerçekliği dış gerçeklikle birleştirmektir. Günlük hayattan kopuk odak figür, edebiyata sığınarak tutunmaya çalışan insan modelini oluşturur, bireyin yaşamı algılama ve kişiselleştirme arzusunu gözler önüne serer. Yaşadığı doyumsuzluk, daha fazla duyumsama ve yaşama istediği odak figürü sonsuz bir arayışa sürükler. Bu doyumsuzluk ve duyumsama ihtiyacı figürün iç monologlarında da görülebilir: *“Doğanın, yaşamın, düşlerin, duyguların bana sunabildiğinden daha çoğunu yaşamam, daha çoğunu algılamam, daha büyüğünü duymam gerek. Her nesneyi, her canlıyı, herhangi bir insanı, anlık her görüntüyü yaşantıya dönüştürmeliyim.”* (Özlü, 2012: 33).

Odak figürün iç dünyasına yolculuğu boyunca yanında taşıdığı bir duygu vardır. Var oluş acısı olarak da adlandırılabilir bu duygu hem ona acı verir hem de odak figüre göre, bireyin hayatına ve duygularına anlam katar. *“Bu duyguyu yitirmediği sürece insanın bunalımı bile anlamlı. Duygular, bir kişi olarak belirlenmese de. Ama insan bu duygularını birinin tenine, bedenine aktarabilirse, bunu başardığı an yaşam inandırıcı oluyor. İnsan hiç geçmesin istiyor varoluğu.”* (Özlü, 2012: 40).

Odak figürün adını koymadan tanımlamaya çalıştığı bu duygu, anlatının çeşitli yerlerinde farklı ama benzer tanımlarla okuyucunun karşısına çıkar. *“Sanki ayrılamayacağım bir duygu var, ayrılamayacağım bir insan var. Geçmişte, şimdi gelecekte ya da böylesi bir duygunun yolculuğunda mıyım? Tüm varoluşumda sürüklediğim bu duygunun.”* (Özlü, 2012: 43). Odak figür buğday tarlalarını izlerken aklına bu düşünceler gelir, yazarın kullandığı bilinç akışı tekniği sayesinde bireyin “varoluşunda sürüklediği” bu duygu su yüzüne çıkar. Figürün sürekli üzerinde düşündüğu, çevresindeki her nesne ve insanla bağlantı kurduğu bu duygu arayışının temelinde yatar. Odak figür var olabilmek için başkaldırıya, arayışa başvurmaktadır ve bu duygu var oluşuyla bütünleşmiştir. Bireyin iç dünyasının doyumsuzluğu ve çevresindeki dünyanın ona yetmemesi, bu varoluşsal duygu ile açıklanabilir.

Odak figürün iç dünyası yabancılıktan uzak ve kendi duygularıyla, yaşam algısıyla örüldür; ancak kişisel deneyimleri iç dünyasının toplumla etkileşimi sonucu doğmaktadır. Bu cepheden bakınca odak

figürün toplumsal baskılara karşı başkaldırısı dikkat çeker ve bu durum onun yaşamına farklı ve “kendi gerçeğini” arayış olarak yansır. “*Ne düzenli bir iş, ne iyi bir konut, ne sizin ‘medeni durum’ dediğiniz durumsuzluk, ne de başarılı bir birey olmak ya da sayılmak benim gerçeğim değil.*” (Özlü, 2102: 57). Odak figürün iç monoloğunda toplumun doğru ve iyi saydığı olgulara karşı başkaldırı görülmektedir. Aynı monoloğun devamında yazar, odak figürün geçmişinden izler sunarak bu arayışın nedenlerini sorgular. “*Ölmek istedim, dirilttiniz. Yazı yazmak istedim, aç kalırsın, dediniz. Aç kalmayı denedim, serum verdiniz. Delirdim, kafama elektrik verdiniz. Hiç aile olmayacak insanlarla bir araya geldim, gene aile olduk. Ben bütün bunların dışındayım.*” (Özlü, 2012: 58). Tezer Özlü’nün geriye dönüş tekniğiyle parça parça sunduğu bu kesitler odak figürün toplumla olan çatışmalarında aklın sınırlarını zorladığını gösterir. Geçmişten alınan kesitler, okurun odak figürü daha iyi tanmasına katkı sağlar. Bir doyumsuzluk ve arayış içerisinde olan bireyin, eski hayatında tutunamadığı ve yaşadıklarına öfke duyduğu görülür. Bu duygular, odak figürün iç dünyasında yarattığı gerçekliğe sığınışın nedenini de açıklar.

Odak figürün iç dünyası ve kişisel deneyimleri incelendiğinde, var oluşunda taşıdığı doyumsuzluğun ve arayışın toplumla etkileşime geçtiğinde başkaldırıya ve bu çırpınıştan sonuç alınamayınca deliliğe kadar uzandığı görülür. Bireyin iç dünyasının doluluğu, özgünlüğü ve yaşama farklı bakış açısı; dış dünyayla uyumsuzluk olarak yaşamına yansır. Yazarın uyumsuz ve başına buyruk tavrını vurguladığı odak figür tutunamadığı toplumdan bağımsız olmak, kendi yaşamını kendi yönetmek ister. “*Başına buyrukluğuma hayranım. Sayısız görüntülerden sayısız uykusuz gecelerden, sayısız güneş ışınlarından, sayısız tren, otobüs, uçak ve gemi yolculuklarından, yürüyüşlerden artakalan tek olgum.*” (Özlü, 2012: 26). Odak figürün kendinin de dile getirdiği bu başına buyrukluk, sürekli gitme isteminin ve daimi bir kaçışın sonucudur.

Odak figür, bireylerin yabancılaşmasından, ilişkilerin yozlaşmasından, toplumun bireylere dayattığı en basit rollerden bile rahatsızdır. Bu dayatmaların onu yorduğu, yıprattığı kurgu içindeki geriye dönüşlerle verilir. Bu geriye dönüşlerde odak figürün kimliği iyice belirsizleşir. Böylelikle asıl sorunun insanlar değil de yaşamın ta kendisi olduğu iletisi verilir. Öyle ki anlatıda odak figürün ne adı ne de yaşı bellidir. O kimi zaman “kentten kente koşan, dünyayı arayan bir genç kız” kimi zaman

“yorgun bir ev kadını”dır. Odak figürün iç dünyasını evlilik veya aile de dolduramamıştır, aksine bu olgular onu daha da yıpratmıştır. “ *iki kocanın hem sevdiği, hem hırpaladığı, iki kocayı, hem seven, hem hırpalayan, iki koca tarafından hem aldatılan, hem iki kocayı aldatan kadını, bütün direncini kendi kaynağından alan kadını...*” (Özlü, 2012: 71).

2.2. Toplumsal Etmenler

Yaşamın Ucuna Yolculuk'ta odak figürün toplumla ilişkisinin iki şekilde ortaya çıktığı görülür: toplumsal baskıya karşı çıkış ve toplumsal duyarlılık. Her ikisi de onu başkaldırmaya yönlendirir ve onun için toplumdan kaçışı zorunlu kılar. Odak figür, yolculuğunda toplumun bireyi tekdüzeleştirmesinden kaçarken aynı zamanda bu tekdüzeleşmeye karşı koyar. Bu mücadele, figürün iç dünyasında derin ikilemler yaratmış ve hatta onu aklın sınırlarını zorlar hale gelmiştir.

Odak figür yolculuğun her anında kendini arar, kendi var oluşuna yönelir, toplumun ona verdiği tanımları ve rolleri kabul etmez. Kendini tanımlama çabası içine girse de bunda da çok başarılı olduğu söylenemez. Ancak olduğu değil de ne olmadığı konusunda kendinden emindir ve bu onun için bir güç kaynağıdır. Kendi gerçeğine tutunma çabasının göstergesidir. “*Ne vatandaş, ne halk, ne de küçük burjuva olmadığımı biliyorum. Bu ufacık tanımlama bile bana direnç veriyor.*” (Özlü, 2012: 93). Toplumsal sınıfların varlığını değil ama bu sınıflandırmadaki yerini reddeden odak figür, kendi iç dünyasına yönelerek kendine daha kişisel bir tanım aramaktadır. Figür, kendini dışarısında tuttuğu toplumsal doğrulardan yakınlıkla başkaldırır.

“İstedığınız düzene erişmek o denli kolay ki... Ama insanın gerçek yeteneğini, tüm yaşamını, kanını, aklını, varoluşunu verdiği iç dünyasının olgularının sizler için hiçbir değeri yok ki... Bırakıyorsun insan onları kendisiyle birlikte gömsün. Ama hayır, hiç değilse susarak hepsini yüzünüze haykırmak istiyorum. Sizin düzeninizle, akıl anlayışınızla, namus anlayışınızla, başarı anlayışınızla hiç bağdaşan yönüm yok.” (Özlü, 2012: 57).

Odak figürü toplumun baskılarına karşı olmaya iten, kişisel olgulara verdiği önem ve insanın iç ve dış dünyasında aradığı doyumdur. İnsanın iç dünyasına önem vermeyen, onu bütün içinde var olan bir parça olarak gören toplum, onun savunduğu ve aradığı doğrunun tam karşıtı bir anlayışla şekillenmiştir.

Tezer Özlü yapıtında, sistemlerden ve devletlerden, dış dünyadaki tüm olgulardan insana kalanın yine bireyin kendisi olduğunu savunur. Ülkeler, baskılar, bir sisteme oturtulmuş tüm olgular bireyin etrafını sarmasına rağmen o yine kendisiyle baş başadır. Toplumun tüm bu icatları bireyleri kendi içlerindeki yalnızlığa itmekle kalmaz, onları yabancılaştırarak daha da yalnızlaştırır. Odak figür, bu yabancılaşmaya ve insanın içinde yarattığı boşluğa da haykırarak başkaldırır. *“Ülkelerden, sistemlerden, bürokrasiden, demokrasiden, dünyanın tüm savaşlarından, tüm yönetimlerinden, tüm polislerinden ve futbol takımlarından artakalan yalnız kendi doluluğumun boşluğu.”* (Özlü; 2012: 26). Dış gerçeklikten bireye kalanın yine kendi özü olduğunu düşünen odak figür, insanın özünü arayışının öznesi olarak tanımlar.

Birey, topluma yabancılaşırken, toplum da insanın doğasına yabancılaşır. Bunun bir sonucu olarak toplumda artık hiçbir şey garipsenmez. Odak figür yapıtın çeşitli yerlerinde insan onuruna yakışmayan felaketlerin gündelik olaylarmışçasına algılanmasından şikâyet eder. *“Açlık, savaş, geri kalmışlık ve inanılmaz felaketlerle ilgili haberleri kitleler, masal dinler gibi dinliyor. İşte böylesi bir yaşam önümüzden gelip gidiyor.”* (Özlü, 2012:12). Toplumun geri kalanına ve dünyanın yaşadığı çağda geldiği duruma ve olaylara alışmayı reddeder. Kitlelerin açlık ve savaşlar gibi toplumsal olaylara tepkisiz kalması odak figürü toplumun geri kalanından daha da yabancılaştırır. Odak figür, her ne kadar yaşamı bireysel olarak algılasa da toplumsal olaylara gözlerini yummaktan uzaktır, aksine göz yumulmasına karşı çıkar. *“İşçiler Türkiye’ye doğru akıyor. Kavrayamıyorum. Çevremde olup biten hiçbir şeyi kavrayamıyorum.”* (Özlü, 2012: 59). Odak figür çevresinde olan biteni kavrayamamaktan yakınsa da görmezden gelmez. Kavrayamıyor olmaktan rahatsızlık duyar. Bu durum, tüm bireyciliğine rağmen, odak figürün toplumsal duyarlılığının bir sonucudur. Birey, toplumun pek çok yönünden kaçıp kendini soyutlasa da toplumsal sorunları görmezden gelmez.

Odak figürün topluma bu denli sert karşı koymasının altında sadece kendi var oluş arayışı ve iç dünyasını doyurma çabası yoktur. Aksine bu başkaldırışın büyük nedeni yozlaşmış olarak nitelediği toplumun sözde duyarlılıklarına da öfke duymasıdır. Odak figür kimlik arayışı içinde tüm yaşam algısını duyarlılık üzere kurduğu için toplumsal gerçeklikleri de bu arayışın bir parçası haline getirir.

Ancak yapıtta eleştirilen toplumsal duyarlılık anlayışının aksine, toplumun farklı kesimlerine – özellikle ezilen kesimlerine- bir sınıf olarak değil, farklı ve özgün bireyler olarak bakar.

“Almanya’dan Türkiye yolculuğuna çıkmış yorgun işçiler, önümde E-5 üzerinde, buğday tarlaları kenarında oturuyor, dinlenmeye çalışıyorlar. Başaramayacaklar. Hiçbir zaman dinlenemeyecekler. Ölümleri bile bir dinlenme olmayacak. Onlar yaşamları gibi, ölümleri de ellerinden alınmış insanlar.” (Özlü, 2012: 45).

Odak figürün kişişellik anlayışı ve insanların hem yaşamlarına hem de ölümlerine duyarlı olması, alıntıda betimlediği gibi sade bir görüntüde bile insanların yıpranmış yanlarını görebilmesini sağlar.

Sennur Sezer, *Yaşamın Ucuna Yolculuk* hakkında yazdığı bir yazısında *“Hep kendini anlatmış gibi görünse de var olduğu koşulları, birlikte yaşamak zorunda olduğu insanları anlatarak dünyayı yargular.”*(Duru, 2014: 59) der. Odak figürün kendi iç dünyasına, yaşantısına ve duygularına verdiği önem aslında insana verdiği önemden kaynaklanır. Her ne kadar kendini farklı olarak tanımlasa da o da her insan gibi sevgi arayışındadır. Odak figür kendi özünü ararken, aslında insan doğasının özünü yani sevgiyi arar. *“Tüm duyguların en güzeli duygusuzluk, öyle bir duygusuzluk ki, insanın tüm dünyayı ve tüm insanları kucaklayabileceği duygusuzluğun duygusu.”* (Özlü, 2012: 95) diyen odak figür, insanları sadece sevgiyle değil tüm duygularıyla kucaklamayı ister. Bu yüzden sevgisini belli birine yöneltmek yerine en yoğun halinde içinde, insanlığa karşı yaşar. Bireyin topluma duyarlılığı yine insanları kucaklama isteğinden gelir. *“Tek bir kişide yoğunlaşan duygulardan her zaman kaçındım. Sonsuz sevmek istediğimi her zaman tüm insanlara, her insana dağıtma çabası gösterdim.”* (Özlü, 2012: 43).

Odak figür, toplumundaki kuralcılığın veya otoriteye başkaldırının altında yatan esas nedeni sorgularken kişişilerin iradeleri dışında tepedeki güçlerin onları yönettiği sonucuna ulaşır. O, bu toplumun *“yaşamları da ölümleri de ellerinden alınmış insanlar”*dan olduğuna inanır. Bu bakış açısıyla da otoriteye karşı öfkesi çoğu zaman bireye acıma duygusuna dönüşür ancak bu acımada küçümseme yoktur.

3. ARAYIŞ VE BAŞKALDIRININ SIĞINAĞI EDEBİYAT

3.1. Yazarlara Sığınma

Odak figürün iç dünyası edebiyatla beslenir. Başkaldırı ve arayış onu yıprattığında, odak figür kendine yakın gördüğü yazarlara sığınarak bir çıkış arar. Tezer Özlü, yaptığı geriye dönüşlerle, odak figürün edebiyatla ve yazarlarla tanışma öyküsünü anlatır. On üç yaşında “derin bir susamışlıkla” Gogol ve Dostoyevski okuyan odak figür, aynı doyumunu Goethe ve Schiller’de bulamaz. Hölderlin ve Rilke’ye hayranlık besler, Kafka’nın sınırsızlığıyla tanışır ancak “susuzluğunu” Pavese giderir. Odak figürün çocukluğundaki ve gençliğindeki okuma serüveni, onun iç dünyasını doyuracak ve yaşamı algılayışını paylaşacak bir yazar arayışında olduğunun kanıtıdır. “Susuzluğunu” geçirecek yazarlarla tanıştığında ise odak figürün arayışını son bulmaz, sadece yön değiştirir: Bu yazarları daha çok duymak hatta onları yaşamak ister.

Yaşamın Ucuna Yolculuk sadece odak figürün en sevdiği üç yazarın - Svevo, Kafka ve Pavese- yaşadıkları ve yazdıkları şehirlere yapılan yolculuğunu anlatmaz. Toplumdan, toplumun doğrularıyla baskılanmış kendi hayatından kaçan odak figürün kendini edebiyatta bulma yolculuğunu da anlatır. “Hiçbir yere, Cesare Pavese’nin yaşadığı çevreye gittiğim kadar istekle gitmedim.” (Özlü, 2102: 96) diyen odak figür anlatı boyunca Pavese’den alıntılara yer verir ve metinlerine göndermelerde bulunur, onun söylediklerini kendi düşünceleriymiş gibi benimser, kendisi de onunkilerle benzer tümceler kurar.

Odak figürün hem Avrupa’da, sevdiği yazarların kentlerinde, hem de kendi iç dünyasında yaptığı yolculuklar edebiyatla birleşir. İçinde yaşadığı duyumsama ihtiyacını, doyumsuzluğunu ve boşluğunu gideren dünya edebiyatının sınırsızlığıdır. “Beni yola çıkaran, sözcüklerin ardına düşüren sayısız satırları, sayısız aşkları, sayısız ihtirasları, sayısız acıları, sayısız avuntusuzluğunu, sayısız ölüm ve intiharları, sınırsız sınırsızlığı dünya edebiyatının.” (Özlü, 2012: 80). Odak figür, gerçek yaşamda anlamlandıramadığı yaşamına, edebiyata sığınarak anlam katar. Öyle ki yazarlar onun hayatında birer dosta dönüşür. “En yakın dostlarım roman kahramanlarının gerisindeki yazarlar mı olmalıydı.” (Özlü, 21012: 42) diyen odak figür, günlük yaşamında eksikliğini duyduğu olguları edebiyatta bulur.

Edebiyat her ne kadar odak figürün hayatındaki boşlukları dolduran, ona yaşama enerjisi veren bir olgu olsa da bireyin içindeki var oluş kaygısını ve yaşamı anlamlandırma arayışını dindiremez, ancak dünyayı yaşanır bir yer haline getirir. *“Bütün yaşama cesaretimi ölülerden alıyorum. Anlatılarında yaşadığım ölülerden. Bu kahrolası dünyayı, yaşanır bir dünyaya dönüştürmeyi başarmış ölülerden. Dünyanın ihtiyacı olan, her olguyu vermiş, söylemiş, yazmış ölülerden.”* (Özlü, 2012: 80).

Odak figüre göre içinde kaybolduğu iç dünyası, başkaldırdığı toplumsal gerçeklik dışında bir dünya daha vardır o da edebiyat dünyasıdır. “Anlatılarında yaşattığı ölüler” odak figüre sığınacak sanal bir gerçeklik yaratır. Ancak odak figürün içindekileri yaşamın bir parçası haline getirme arayışı, onu yaşama ve ölüme bir yolculuğa çıkmaya iter. En sevdiği yazar olan Pavese’nin intiharının peşine düşer. *“Yazmaya ara veriyorum. (...) Bu kez S. Stefano Belbo’ya dek otuz iki yıl önce intihar eden bu yazar, sanki orada beni bekliyor. Onun tepelerini, onun evlerini, onun caddelerini görmek onu koşullandıran doğa parçasını yaşamak biraz da onu yaşamak olmayacak mı?”* (Özlü, 2012: 59).

Yarattıkları karakterlerin ardına gizlenmiş yazarları sezgisel boyutta tanımak odak figüre yetmez. Onları yaşamak ve daha fazla duyumsamak ister. Prag’da Franz Kafka’nın mezarı karşısında bir ağacın altında oturan odak figür, bir hafta sonra Italo Svevo’nun mezarının karşısındadır. Pavese’in yaşadığı ve yazdığı şehri, intihar ettiği otel odasını ziyaret eden odak figür, hiç görmediği bu yazara olan hayranlığını ve özlemini bu sayede yaşama şansı bulur.

“Belki de S. Stefano Belbo’ya artık edebiyatın içinde yaşamaktan kurtulmak için geldim. Buraya varana dek, yaşamın yazından daha güçlü olduğunu sanır, yaşamdan hiçbir şey kaçırarak istemezdim. Ama gene de edebiyatın içinde yaşamaktan kendimi sıyıramaz, bu ikilemin müthiş çelişkisi altında bulanırdım.” (Özlü, 2012: 100).

Odak figürün yaşam ve edebiyat dünyası hakkındaki ikilemleri yaşamın onun arayışlarını karşılayamamasından, yaşamın gerçekliklerine sürekli başkaldırmak zorunda olmasından kaynaklanır. Edebiyat dünyası ise, yazar olan odak figürün arayışlarını ve başkaldırışlarını paylaşır. Acıları, mutlulukları, özlemleri, yalnızlıkları onun duyumsadığı kadar güçlü duyumsayan karakterlere ve bu karakterlerin ardındaki yazarlara, odak figürün en yakın dostları olan yazarlara, sahiptir.

Odak figür yalnızca yazarları değil, onların kurgularını da yaşamak ister. S. Stefano Belbo’ya gitiğinde, Pavese’nin romanı *Ay ve Şenlik Ateşleri*’ni daha fazla duyumsar. Yapıtın gerçek hayattan

alınmış kahramanı Nuto'yu bulur. “*Nuto'nun marangozluk atölyesinin beton çatısında oturuyorum.*” (Özlü, 2012: 99). Nuto'yu ve Pavese'i bütünleştiren yazar, Pavese'in bir bölümünün yaşadığı ya da Nuto'nun bir yanının intihar ettiğini düşünür.

Odak figür, yaşamının bir parçası haline getirmek ve daha yoğun duyumsamak için yolculuğa çıktığı yazarların, arayışlarını ve başkaldırıışlarını paylaşır. Edebiyat dünyasına yaptığı yolculuk, onun için hem bir arayış hem de başkaldırıdır.

3.2. Yazar Kimliğine Sığınma

Tezer Özlü'nün anlatisında odak figürün, başta Pavese olmak üzere yazarlarla kendini bu denli özdeşleştirebilmesinin temelinde kendisinin de yazar olması ve iç dünyasını sözcüklere dökme ihtiyacı yatar. Odak figür yazma eylemini yaşamdan bağımsız bir olgu olarak görmez onun için yaşamak, algılamak, duyumsamak ve yazmak birbiri içine geçmiş kavramlardır. Odak figür iç dünyasının boşluğunu, yaşamdaki doyumsuzluğunu bu duyguları sözcüklere dökerek doldurmaktadır. “*Bu yaşam, beni ancak içimde esen rüzgârları, içimde seven sevgileri, içimde ölen ölümü, içimden taşmak isteyen yaşamı, sözcüklere dönüştürebildiğim zaman ve o sözcükler, o rüzgâra, o ölüme, o sevgiye yaklaşabildiği zaman dolduruyor.*” (Özlü, 2012: 21).

Odak figür duygularını yazarak daha yoğun kılar, çevresinde olup bitenleri yazarak yabancı olduğu yaşamın bir parçası haline gelir. Hep yanında taşıdığı “yaşam acısı”nı sözcüklere çevirir, bu sayede “yaşam ile arasındaki doğal bağlantıyı” ve “kendi kendine kurduğu dünyayı” yeniden yaratır.

Birey yaşamın ve ölümün duygular için yetersiz kaldığı yerde sözcüklere ve edebiyata sığınır. “*Edebiyat, yaşam ve ölümün sınırlarının artık acıları tutmadığı, tutmaya yeterli olmadığı yerde başlıyor mu?*” (Özlü,2012: 83). Edebiyatın sınırları yaşamın ve ölümünkinden geniş olsa da odak figürün iç dünyasının doyurmaya yetmez. “*Ve bana geceler yetmiyor. Günler yetmiyor. İnsan olmak yetmiyor. Sözcükleri, diller yetmiyor*” (Özlü, 2012: 9). Odak figürün yaşamındaki, edebiyat dünyasındaki ve yazma eylemindeki arayışları iç dünyasını doldurulmadığında başkaldırıya dönüşür

ve birey tüm bu olguların yetersizliğine ya da insan var oluşunun doyumsuzluğuna başkaldırır. Öyle ki başkaldırı, arayış ve odak figürün yaşadığı varoluşsal sancılar figürün yazma sürecindeki esin kaynağı niteliğindedir.

4. SONUÇ

Yaşamın Ucuna Yolculuk adlı yapıtta bireyselliğın ve bireyin iç dünyasının önemini benimsemiş ve birinci sıraya koymuş odak figürün çeşitli kavramlara başkaldırışı ve yaşamdaki arayışları anlatılmaktadır.

Var oluşu gereğı benliğini bulma ihtiyacı ve hayatı anlamlandırma arayışı içinde olan odak figür, arayışlarının çok uzağında olan toplum gerçeğı içinde yalnızlaşır, istediğı gibi yaşayabileceğı sığınacak yeni bir dünya arar. İç dünyasına sığınır ancak bu dünya onun için ıssızdır. Üstelik bu dünyanın yaralarla dolu olması ve onaylanmadığı topluma bağımlılığı onu yeni arayışlara sürükler. Toplumun ona koyduğu tanımları, ona verdiği rolleri reddeder. Uyum sağlamaya çalışmadığı gibi aklın sınırlarını zorlar, yine de özgürlüğüne kavuşamaz. Bireyin hayatındaki tüm yetersizlikler arayışını daha da güçlendirir ve başkaldırıcıyı getirir.

Odak figür, kişiselliğı sınırlayan; bireyin dünyasına hak ettiği önemi vermeyen; onu sadece bütünü bir parçası olarak algılayan topluma başkaldırırken bireye yapılan haksızlıkları sıradanlık olarak gören sessiz kalan kitlelere de karşı çıkar. Dış dünyada ve dış dünyayla etkileşimde olan kişisel yaşantısında aradığı özgürlüğü, bağımsızlığı ve duygu yoğunluğunu bulamayan, “yaşam acısını” dindiremeyen odak figür, edebiyatla tanıştığı yaştan itibaren edebî yapıtlardaki karakterlere daha da önemlisi karakterleri yaratan yazarlara sığınır. Yaşamın onu sadece dolup taşan duygularını sözcüklere sığındığında doyurduğunu söyler; ancak bazen sözcükler ve diller de onun için yetersiz kalır. Edebiyatın da yaşamdaki açlığını doyuramadığı noktada yaşama ve ölüme doğru bir yolculuğa çıkar: Var oluş problemlerini paylaştığı, iç dünyasını yapıtlarında bulduğu yazarların yaşadığı; yazdığı ve öldüğü kentlere gider. En sevdiği yazar Pavese’in intiharının izini sürer.

Anlatı boyunca bireyin i dünyasını doyurma ve hayatı anlamlandırma arayışı sürerken aynı zamanda bireyin doyumsuzluğuna ve hayatın anlamsızlığına karşı bir başkaldırı vardır. Bu arayış ve başkaldırı, bireyin yaşamı kavrayıının kaçınılmaz bir sonucudur. Her ne kadar toplum ve dış gerçeklik, bireyin i dünyasından farklı olsa da insan sadece kendi yarattığı dünyasında yaşayamaz, dış dünyayı da algılama ve dış dünyaya tepki verme gereği duyar. Odak figürün dış gerçekliğe verdiği tepki bakaldırıdır. Anlatıda, bireyin ve i dünyasının önemi vurgulansa da bu kişisel dünya yaşamı anlamlandırmak için yeterli olmayacağı vurgulanır. Dolayısıyla odak figür, edebiyatın dünyasını kefe çıkar. Onu kurgusal bir gerçeklikten çıkarıp yaşantıya çevirmek istese de bunun yaşamla e olamayacağı sonucuna ulaşır.

Edebiyatın odak figürün i dünyasındaki yeri önemli olduğundan, anlatıdaki metinler arası göndermelerin ayrıntılı bir biçimde incelendiği bir çalışma tezde yapılan incelemeyi tamamlayacaktır. Ayrıca odak figürün seyahati ve bulunduğu uzamların edebiyat açısından öneminin değerlendirilmesi de tamamlayıcı bir çalışma olabilir. Tezer zl'nn *ocukluğun Soğuk Geceleri* adlı otobiyografik romanında olduğu gibi *Zaman Dıı Yaam* adlı senaryosunda da Pavese hayranlığı ne çıkar ve bu yapıtta da odak figürün incelenen yapıttakine benzer arayışları yer alır. Yazarın temel izlekleri ortak bu yapıtlarının karılatırarak incelendiği bir tez de bu çalışmayı bütünleyici olacaktır.

Sözcük Sayısı: 3755

5. KAYNAKÇA

1. Duru, Sezer. **Tezer zl'ye Armağan.** İstanbul: YKY Yayınları, 2014.
2. zl, Tezer. **ocukluğun Soğuk Geceleri.** İstanbul: YKY Yayınları, 2013.
3. zl, Tezer. **Yağamın Ucuna Yolculuk.** İstanbul: YKY Yayınları, 2012.
4. zl, Tezer. **Zaman Dığı Yağam.** İstanbul: YKY Yayınları, 201
5. Pavese, Cesare. **Ay ve Őenlilik Ateşleri.** İstanbul: CAN Yayınları, 2011.
6. Pavese, Cesare. **Yağama UėraŐı.** İstanbul: CAN Yayınları, 2013.